

СЕМАНТИКА І СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН (на базі німецької та української мов)

Аніщенко Ю., студ. гр. ПР-82,
Єрмоленко С. В., ст. викладач СумДУ

Кольоровизначення є одина з найбільш цікавих для дослідження тематичних груп слів в різних мовах. Популярність кольоровизначення як предмету дослідження пояснюється тим, що вони виявляються частиною більш глобальної проблеми співвідношення змісту і форми мовного знака в певній мові, що робить вивчення питання особливостей семантики кольоровизначення актуальним як в теоретичному, так і в практичному плані.

Розглядаючи ті чи інші аспекти феномену кольору, фахівці часто ігнорують глибинний і історичний та культурний досвід самої людини, якій властиве постійне прагнення називати предмети і явища, які його оточують. Незважаючи на очевидні зв'язки з людською нейрофізіологією, значення назв кольору (як і значення позначень емоцій) представляють собою артефакти культури. Колірна картина світу, будучи значущим компонентом мовної картини світу, не є винятком. Тому у лінгвістів колористика являє собою одну з найбільш популярних лексичних груп. Мовознавці, типологічні, етимологи, лексикологи, семасіологи в ході дослідження десятків мов прийшли до висновку, що в системі кольоропозначення існує ряд універсальних рис. Крім того, різні ставлення до того чи іншого відтінку відображається в образних висловах, ідіомах і приказках, існуючих в мові. Адже вони акумулюють соціально-історичну, інтелектуальну, емоційну інформацію конкретно національного характеру.

За спостереженнями учених, по мірі розвитку і збагачення людського досвіду відбувся розвиток і збагачення системи кольоропозначень. Можна назвати різні джерела його поповнення. У історії світової культури можна виділити декілька періодів, коли накопичення кольоронайменувань в європейських мовах відбувалося найактивніше. Особливе місце займає при цьому період науково-технічної революції і подальшого розвитку промисловості, зокрема, ткацької і фарбувальної, коли створювалися безліч нових відтінків кольору невідомих і неможливих до того моменту, що, як результат, спричинило збагачення колірної термінології. Починаючи з шістнадцятого століття, активним джерелом розвитку кольоропозначень стала література, особливо поезія, де створення різних поетичних образів вимагало все нових і нових найменувань, у тому числі і колірних. Бахиліна Н. Б. справедливо відзначає, що "розширення словника кольоронайменувань було викликано також естетичними потребами літератури, що розвивалася, в першу чергу в поезії, створювалися поетичні синоніми загальноживаних колірних термінів...".

Труднощі, що виникають при семантичному і, відповідно, когнітивно-прагматичному дослідженні кольороназв в лінгвістиці, і проблема зіставлення вербальних і невербальних знаків, пов'язаних параметром «кольорова палітра», обгрунтовані тим, що кольоровизначення представляють собою, за термінологією Пірса, "образні іконічні знаки", характеризуються "фактичною подобою означуваного і означаємого". Лексеми типу "червоний", "жовтий" і т. д. відносяться до базових категорій людського мислення та "містять таку кількість інформації про об'єкт або явище, якого виявляється досить для більшості ситуацій, в яких людина з ними зустрічається".

Вважається, що вихідним у народів на ранніх етапах розвитку було протиставлення "темний/світлий", і на його базі виникли позначення кольору. Однак межі між кольорами ще довгий час залишалися розмитими, що стало причиною широкого синонімічного вживання слів, що позначають кольори.

Треба відзначити способи зображення відтінків, для яких немає спеціального словесного позначення. В першу чергу, це використання дослівного перекладу з аналітичним позначенням кольору за допомогою слова кольору. Але основним засобом передачі відтінків є модифікація основного кольору.

Для уточнення кольору використовуються:

- 1) суфікси інтенсивності (синюватий – bläulich, жовтуватий, червонуватий – rötlich);
- 2) спеціальні слова, що уточнюють колір (блідо-, яскраво-);
- 3) метафоричне вказування на предмет, що має такий самий відтінок (білосніжний);
- 4) вказування на основні кольори, що входять до складу відтінку (коричнево-сірий, червонувато-коричневий, синьо-зелений).

До того ж, відтінок, що має назву в одній мові, може залишитися без неї у іншій. В цьому випадку відтінки не відокремлюються від основного кольору і не відрізняються між собою.

Збереження семантики колірною словесного образу залежить від подібності значень колірних лексем, від контексту.

Загалом, зображення відтінків, що не мають спеціального позначення в даній мові, - дуже складна задача. В художній літературі часто взагалі не можна використовувати пояснення, і перекладачі, будучи не в змозі точно перекласти назву відтінку, передають його лише приблизно.

Таким чином, колір має величезне значення в житті сучасної людини. Дуже часто від нього залежить зміна настрою, емоцій і навіть фізичного самопочуття людей, що пояснює популярність кольоропозначень як предмету психологічних досліджень. Особливістю даної тематичної групи слів визнається те, що на відміну від інших об'єднань слів, де незрідка навіть сама тематична класифікація представляє безперечну трудність, вони мають безпосереднє співвідношення з екстралінгвістичною реальністю - колірним спектром.